

JUDISK

K R Ö N I K A

Nödvändiga änglar

LARS DENCİK SKRIVER
OM BANBRYTANDE

EUROPEISK-JUDISKA INTELLEKTUELLA.

Ledare av Jackie Jakubowski • Camilla Lundberg intervjuar Jacob Mühlrad
Den legendariske orkesterledare Adi Rosners liv • Daniela Auerbach om
Stockholms Jiddische Teater • Gaybröllop i Stockholm och Tel Aviv
Reportage från Malmö och New York • Henry Bronetts och Nelly Sax judiska
förebilder • Jonatan Unge kåserar • Bokrecensioner • Gästkrönika • Kalendarium

2
2013

ÅRGÅNG 81 • JUNI 2013
TAMUZ 5773 • PRIS 100 KR

BILDEN

Foto: Dorothy Wild Braun

ISRAELS NYA ANSIKTEN

Det är ett brusande folkliv i Levinsky-parken i södra Tel Aviv. Barn leker, män spelar fotboll, folk möts och pratar. Soppkök har utspisning och på nätterna tar uteliggarna över. Nästan alla ansikten i parken är svarta. Tiotusentals migranter från Afrika har flyttat in i de södra delarna av Tel Aviv under senare år. Mer än 60 000 afrikanska invandrare lever illegalt i Israel enligt myndigheternas uppgifter. Några söker politisk asyl - vilket nästan ingen får. Andra är ekonomiska flyktingar. De flesta kommer från Eritrea och Sudan och tar sig över gränsen från egyptiska Sinai. Förra året flammade raskravaller upp i Tel Aviv, men spänningen har minskat sedan inflödet av invandrare sjunkit markant. I januari förra året kom 2 295 människor illegalt över gränsen, i december var siffran bara 36. Detta sedan Israel skärpt kontrollen längs Sinaigränsen där man också bygger ett 25 mil långt staket.

Sverige – ”ett rasistiskt land”? Jag känner inte igen mig.

Rasismen i samhället är ett ämne som under våren dominerat den svenska debatten efter författaren Jonas Hassen Khemiris mycket uppmärksammade öppna brev till justitieminister Beatrice Ask (DN 13 mars 2013). De flesta som uttalat sig i debatten har, liksom Khemiri, vittnat om den allenarådande, strukturella ”svenska rasismen”, inför vilken regeringen uppvisar ”en total tondövhets” (citaten är tagna från vårens debatt). Det är ”en särbehandling och diskriminering” som, påstås det, jämt och ständigt drabbar människor med ”fel” utseende och ”fel” efternamn. Alltså sådana som jag.

Jag känner inte riktigt igen mig.

Naturligtvis är jag medveten om och ser uttryck för främlingsfientlighet, rasism och inte minst antisemitism i vårt samhälle (fast i mycket mindre utsträckning än i andra länder där jag levit), men jag reagerar mot generaliseringarna och den nattsvarta bilden av Sverige både i Khemiris artikel och den påföljande debatten. Ja, det finns rasism, intolerans och fördomar i det svenska samhället, men Sverige är inte ett rasistiskt land! Och ja, det finns rasister i Sverige – men alla rasister är inte alltid ”vita”.

Jag skriver detta medveten om risken att anklagas för att vara en ”anti-antirasist”. Debattläget är sådant idag att kritik mot Khemiris välskrivna men onyanserade opus av vissa debattörer uppfattas som ett accepterande av rasismen i samhället. Den förre ordföranden i Liberala Ungdomsförbundet Adam Cwejman visar i sin bok *Välviljans rasism* hur kritiken mot dem som velat nyansera debatten har bemötts på tidningarnas debattsidor och i sociala medier: ”Om en ’vit’ ifrågasätter vissa uppfattningar om rasism så är det för att personen försvarar sina privilegier. Om en ’icke-vit’ gör detsamma så är det för att tjäna de vitas intressen.”

Samhällsdebattören och författaren Dilsa Demirbag-Sten reagerar också i sin kolumn i DN mot att det inte längre är bärkraften i själva argumenten som

diskuteras, utan den moraliska rätt som budbärarnas hudfärg och etnicitet ger. Denna fixering på grupp-tillhörighet, liksom främjande av offermentalitet, skadar både samhället och individens möjlighet till en lyckad integration.

Det blir absurt att rikta kritik mot sådana som Adam Cwejman, Jasenko Selimovic, statssekreterare i integrationsdepartamentet, eller Dilsa Demirbag-Sten – alla med ”fel” utseende och ”fel” efternamn – när de utifrån sina erfarenheter, som skiljer sig från Jonas Hassen Khemiris, försöker nyansera helhetsbilden.

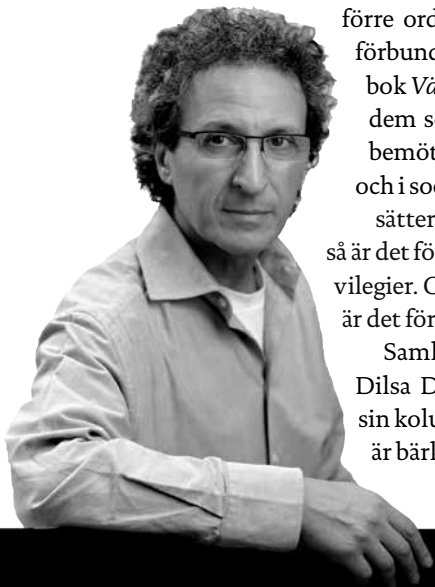
FÖR ATT KOMPLICERA SAKEN: JUDAR UTSÄTTS FÖR RASISTISKA PÅHOPP – AV ”ANTIRASISTER”.

Det intressanta i vårens debatt om rasismen i Sverige – som behandlat allt från europeisk kolonialism, teckningar föreställande afrikanska barn och papperslösa flyktingar till identitetskontroll i tunnelbanan – är att diskussionen inte en enda gång snuddat vid de synnerligen konkreta uttryck för rasism som en grupp svenska medborgare i Malmö ständigt utsätts för: antisemitism. När jag läser vilka som höjt tonen i tävlingen om vem som är Sveriges främsta antirasist kan jag konstatera att ytterst få av dem gjort sin röst hörd när svenska judar i årtal angräps, verbalt och fysiskt. Kan det bero på att det oftast är människor som i andra sammanhang själva är offer för främlingsfientlighet – som i de flesta fallen står för de antisemitiska angreppen i Malmö?

Det finns uppenbarligen inte bara första och andra klassens medborgare i vårt land. Det finns också första och andra klassens offer för rasism. ■■■■■

Jackie
Jakubowski,
chefredaktör
på Judisk
Krönika

INNEHÅLL

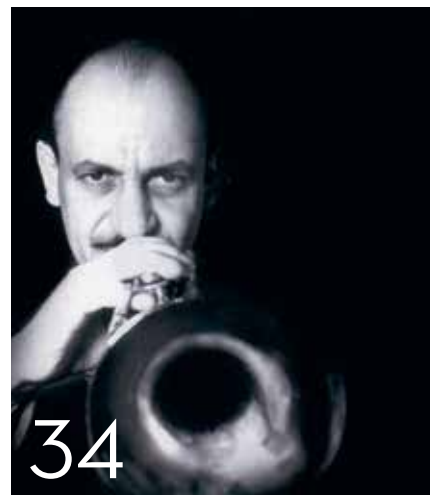
Nr 2, 2013

10

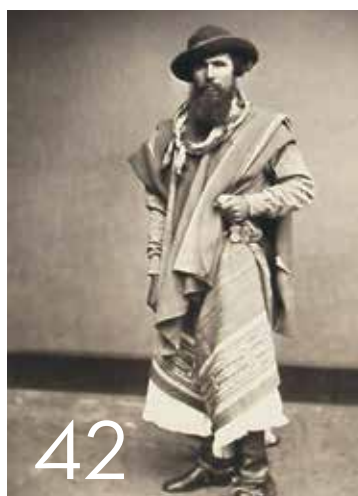
14

34

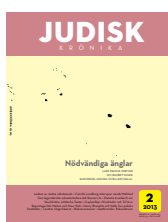
38

42

47

Omslagsbild
av Annie
Winblad
Jakubowski

10 NÖDVÄNDIGA ÄNGLAR
Lars Dencik skriver om de europeiska judiska intellektuella.

14 POJKÅRENS RELIGIÖSA SVÄRMERI HAR ERSATTS AV MUSIKEN
Camilla Lundberg intervjuar Jacob Mühlrad, Sveriges yngsta tonsättare.

25 BOK- MUSIK- OCH FILMRECENSIONER, UTSTÄLLNINGAR
Av Eva Ekselius, Olle Katz, Mats Staffansson och Ricki Neuman.

34 MELLAN UPPHÖJELSE OCH FÖRNEDRING
Jackie Jakubowski om den legendariske Adi Rosner.

38 JAG SKRATTAR ALDRIG SÅ MYCKET SOM NÄR JAG PRATAR JIDDISCH
Daniela Auerbach skriver om Stockholms Jiddische Teateramator ´n.

45 OM DADDY SÄGER NEJ KAN DU FRÅGA ABBA
Renée Ghert-Zand möter homosexuella män som blir föräldrar.

49 HERODES HAR HAFT DÅLIG PR.
Arne Lapidus Israelkrönika.

52 VI ÄR STOLTA JUDAR OCH LIKA STOLTA HOMOSEXUELLA
John Gradowski träffar nygifta Stefan och Reuven.

54 FRAMTIDENS GENERATION GER MALMÖ ETT NYTT HOPP
Barbro Posner skriver om Luciano Astudillos och Daniel Sachs stora projekt.

56 EN MÖTESPLATS FÖR FYRA GENERATIONER
Kerstin Parker besöker en judisk skola i Göteborg.

70 MINA JUDISKA FÖREBILDER
Av Nelly Sax och Henry Bronett.

75 LÄR DIG LIVETS SVÅRA GÅTA. ÄLSKA, GLÖMMA OCH FÖRLÅTA
Ett kåseri av Jonatan Unge.

Medarbetare i detta nummer

JUDISK KRÖNIKA

*Chefredaktör
och ansvarig utgivare*
Jackie Jakubowski
judisk.kronika@tele2.se
tel: 08-660 70 62

Utges av
Stiftelsen Judisk Krönika

Redaktionsråd
Anders Carlberg, Eva Ekselius,
Lars Dencik, David Frenkiel,
David Grossman, Ricki Neuman,
Paulina Neuding, Anneli
Rådestad och Nina Solomin

Annonssavdelning
Thomas Wolff
tel: 031 285 095
mobil: 0708 580451
thomas.jk@telia.com

*Ekonomi, administration
och prenumeration*
Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 onsd.-fred.
liat@telia.com
prenumerationspris 395 kr/år
studeraende 250 kr
till utlandet 495 kr
lösnummerpris 75 kr
plusgiro 54 120-1

Adress:
Box 5053, 102 42 Stockholm
fax: 08-660 38 72
Hemsida på internet:
<http://www.judiskkrönika.se>

Utkommer med 4 nr per år.
Nästa nummer: 27 sept. 2013
Manusstopp: 19 aug. 2013

Tryckt hos Grafiska Punkten
Producerad av Gabor & Co
issn 0345-5580

Prenumeration på Judisk Krönika
ingår i medlemsavgiften till
Judiska Församlingen.
Adressändringar skall meddelas
den lokala församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
För obeställt material ansvaras ej.
Förbehåll mot elektronisk
publicering måste meddelas av
artikelförfattaren.

CAMILLA LUNDBERG är journalist och musikkritiker, sedan 1999 musikansvarig på SVT Kultur. Hennes uppmärksammade bok *Musikens myter* nominerades till Augustpriset 2000.

LASSE DENCIK är författare och samhällsdebattör, professor i socialpsykologi vid Roskilde universitet. Han ingår i Judisk Krönikas redaktionsråd.

DOROTHY WILD BRAUN är född i USA, där hon studerat vid New York universitetet. Bosatt i Göteborg sedan 1965; arbetar med konst och frilansar som fotograf.

INGRID LOMFORS är historiker vid Göteborgs universitet, har skrivit böcker i svensk-judisk historia, och arbetat med flera statliga utredningar.

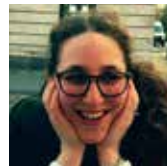
ARNE LAPIDUS arbetar i Israel som journalist för svenska tidningar, bland annat som krönikör i Judisk Krönika.

JONATAN UNGE är stand up-komiker, har medverkat i många radio- och TV-produktioner, och är medförfattare till boken *Sista ordet: citat och fakta om döden*.

RICKI NEUMAN är kulturskribent i Svenska Dagbladet och författare, senast till *Ni är inte så märkvärdiga som ni tror* (Weyler förlag).

DANIELA AUERBACH är konstnär och arbetar just nu med produktionen av radiodokumentären "Ickemedborgarna".

EVA EKSELIUS är litteraturkritiker, tidigare i Dagens Nyheter; ingår i Judisk Krönikas redaktionsråd.

OLLE KATZ är lärare och socionom vid Göteborgs universitet. Ledamot i kulturstyrelsen vid Göteborgs Församling, medlem i Judar för israelisk-palestinsk fred.

KERSTIN PARKER är frilansjournalist och svensklärare. Hon bor och är verksam i Göteborg.

BARBRO POSNER är frilansskribent, född och uppvuxen i Malmö, varifrån hon rapporterar i Judisk Krönika.

HENRY BRONETT är poet och författare, bloggar på bronett.se och har Stockholms förre rabbin Morton Narrows som judisk förebild.

NELLY SAX studerar till gymnasielärare i svenska och engelska, kolumnist i studenttidningen Gaudeamus, Stockholms universitet.

JOHN GRADOWSKI är journalist och arbetar som informationsansvarig inom Stockholms Judiska Församling.

» Av alla de tragiska episoder, som med sådan myckenhet inträffat i det utdragna nazistkriget mot det värnlösa judiska folket, är ingen mera gripande än det desperata och tappra motstånd som judarna i Warszawas getto nyligen gjort mot sina bödlar. /.../ Hellre än att bli slaktade som boskap föredrogo de unga judiska arbetarna att dö under strid, och då 'likvideringen' av gettot i Warszawa började den 20 april, första påskdagen, uppförde de barrikader och försvarade sig med reffelbössor och kulsprutor, som de erhållit av den underjordiska polska rörelsen. Inte förrän nazisterna fört fram tanks och pansarbilar voro de i stånd att slå ned det rasande motståndet från judarnas sida, vilka på sina håll höllo ut i flera dagar. /.../ Den zionistiska ledningen i Jerusalem erhöll ett budskap från de zionistiska arbetarledarna i Warszawa att de kvarvarande

Judisk Krönika för exakt 70 år sedan

judarna gjort tappert motstånd mot nazisterna för att 'rädda nationens ära'. /.../ Med anledning av de rapporter, som nått Palestina om judarnas motstånd mot tyskarna i Polens getton, har polska zionistorganisationens centralkommitté, som befinner sig i Palestina, riktat ett upprop till detta lands judar, judarna i församlingen och alla fria folk: "De systematiska massakrerna på judar fortsätta i Polen, heter det i uppropet. Hela församlingar ha utrotats, judarna, som hitintills lidit i tysthet, ha nu gripit till vapen. Judisk ungdom har under de överlevande ledarnas kommando upptagit kampen mot förföljarna i ett fätals strid mot många och har funnit stöd hos den polska underjordiska rörelsen. Vi hälsa den polska judenhetens beväpnade resning och dess kamp för Israels namn och ära.

Judisk ungdom kämpar skuldra vid skuldra med polska hjältar. Uppropet vänder sig till världsjudendomen med en vädjan att broderligt förena sig med dess kämpande bröder i Polen och ge dem allt möjligt bistånd. 'Må judenheten i Amerika och i andra fria länder ihågkomma den polska judenhetens blod, att det har gjutits för hela det judiska folkets framtid och befrielse', heter det vidare. Slutligen beklagas den likgiltighet världen visat inför det judiska lidandet och dess överksamhet inför räddningsverket. Det betonas, att det historiska ansvaret för det oskyldiga blod, som utgjutits, inte blott faller på mördarna utan också på dem vilkas tröghet uppmuntrat bödlarna att fortsätta sitt bestialiska verk." **JUDISK KRÖNIKA JULI 1943**